

Het mysterie van de geknikte bla

Als je naar planten kijkt zie je soms raadselachtige natuurverschijnselen. Meestal komt het er niet van om deze verschijnselen nader te onderzoeken, maar het is leuk en leerzaam om het wel te doen...

Half september vertelt een natuur-liefhebber mij dat hij op verschillende locaties oeverplanten heeft gezien, waarvan de bladeren aan de top zijn geknikt en met spinsel aan elkaar geknutseld. Hij vraagt: "Wat woont er voor gedierte in dat spinsel?" Omdat ik het niet weet en wel nieuwsgierig ben, ga ik de volgende dag kijken op een plek waar de geknikte bladtopjes zijn gezien. Daar aangekomen blijkt dat de oevervegetatie net gemaaid is, tot ongeveer een meter de sloot in. Vanaf de oever zie ik wel enkele geknikte bladtopjes, maar die zijn niet te bereiken zonder nat te worden.

Op een andere plek, waar nog wat oevervegetatie is blijven staan, vind ik al snel een bereikbaar bladtopje met spinsel. Voorzichtig peuter ik het open en

wat zit er in...niets! Het onderkomen is leeg en verlaten. Ook een volgend spinsel dat ik bekijk blijkt geen bewoner te huisvesten, maar dan zie ik er één waar duidelijk wat in zit. Ik pluk het bladtopje en tuur ingespannen naar het diertje dat aarzelend tevoorschijn komt. Een klein donker spinnetje verlaat met tegenzin het zijden verblijf. Als de spin het spinsel heeft verlaten, zie ik dat er ook een kleine gele huisjesslak in zit en warempel, daaronder zit nog een spin, wat een drukte daarbinnen!

Samenwonen

Om de inhoud van het spinsel wat beter te bestuderen, neem ik het bladtopje met bewoners mee naar huis. Het slakje zet ik in de tuin, de spinnen fotografeer ik en daarna laat ik ze los in een weelderige oevervegetatie. Lang niet alle spinnen zijn tot op de soort te determineren aan de hand van een foto, maar meestal is wel te zien tot welke familie of geslacht het dier behoort. De spinnen in het omgevouwen bladtopje blijken rietkruisspinnen (*Larinioides cornutus*) te zijn, een mannetje en een vrouwtje. De tekening op de rug van het vrouwtje ziet er anders uit dan bij het mannetje, omdat haar achterlijf enorm is opgerekt door de vele eieren die er in zitten. Daardoor zijn de lichte delen van het patroon beter zichtbaar. In de Tirion spinnengids lees ik dat de paring in de herfst of in het voorjaar plaatsvindt. Tijdens de paringstijd wonen het mannetje en vrouwtje langere tijd samen in hetzelfde schuilspinsel. De paring vindt daar niet plaats, maar op een speciaal daarvoor gemaakte paringsdraad. In het schuilspinsel dat ik heb geplukt, zijn restanten te zien van een eipakket. De jonge spinnen zijn al uitgekomen en vertrokken.

Vrouwtje rietkruisspin maakt schuilspinsels in diverse plantensoorten (foto Marnix Bos).

Mannetje rietkruisspin woont samen met een vrouwtje tijdens de paringstijd (foto Marnix Bos).

Het vrouwtje produceert in de loop van de zomer drie tot vijf eipakketten, die ze in haar schuilspinsel ophangt. Ze doet niet aan broedzorg, de jonge spinnetjes moeten zichzelf maar zien te redden. En dat doen ze goed, want rietkruisspinnen komen overal in Nederland algemeen voor. Rietkruisspinnen vestigen zich voornamelijk langs het water. Ze maken net zulke wielwebben als kruisspinnen (*Araneus diadematus*) en zijn ongeveer even groot. Overdag zitten rietkruisspinnen meestal verscholen in hun schuilspinsel aan de rand van hun web. Bij onraad trekken ze

Bladtopje met spinsel en vrouwtje rietkruisspin (foto Caroline Elfferich).

dtopjes

zich terug in hun schuilspinsel of ze trekken alle poten bij elkaar en doen of ze dood zijn.

Grote egelskop

De geknikte bladtopjes die ik heb gezien zaten altijd in de slanke, grasgroene bladeren van de Grote egelskop (*Sparganium erectum*). Deze bladeren zijn grotendeels stijf opgericht en driekantig op doorsnede, maar de toppen zijn plat en slap en lenen zich goed voor het omvouwen. Vaak zijn de bladtoppen van deze plant ook al omgebogen zonder dat een spin zich ermee heeft bemoeid. In het najaar zijn de topjes vaak bruin en gerafeld door slijtage in weer en wind.

Grote egelskop is in Nederland een algemene soort van voedselrijke oevers. In het Laagveendistrict en in beekdalen kom je deze plant vaker tegen dan in de zandgebieden en Limburg, omdat er meer watergangen zijn. Op www.verspreidingsatlas.nl/1229 is een verspreidingskaart van Grote egelskop te vinden.

Vrouwetje rietkruisspin (foto Marnix Bos).

In sommige sloten in Zuid-Holland kan de oevervegetatie bestaan uit vrijwel uitsluitend Grote egelskop. Op zulke plekken zullen rietkruisspinnen wel gebruik moeten maken van deze planten om hun onderkomen in te bouwen, maar ze bouwen hun spinsels ook in andere plantensoorten. Bijvoorbeeld als helderwit zakje midden op het brede stevige blad van de Gele lis, of tussen de bloemen van het Harig wilgenroosje. Peter van Helsdingen ziet rietkruisspinnen het meest op Riet, waarvan ze de bladeren samenspinnen. Rietkruisspinnen benutten de mogelijkhe-

den die specifieke plantensoorten bieden, ze knutselen lang niet altijd met bladtopjes van Grote egelskop...

Literatuur

Bellman H., 2011. Spinnen van Europa. Tirion Natuur.

Oproepje

Ook een raadselachtig natuurverschijnsel onderzocht en opgehelderd? Schrijf er een verhaal over voor PLANTEN!

Caroline Elfferich

Grote egelskop is een algemene soort van voedselrijke oevers (foto Tjerk Nawijn).

Spinnenfoto's kunnen ter determinatie worden gestuurd naar Peter van Helsdingen van EIS-Nederland (Peter.vanHelsdingen@naturalis.nl) of je kunt gebruik maken van het spinnenforum van www.waarneming.nl.